

Ammatillinen opettajankoulutus Suomessa: reunaehdot, rakenteet ja profiilit

Opettajankoulutusfoorumin seminaari

16.4.2019

Anu Lyytinen, Johanna Liljeroos, Elias Pekkola, Jonna Kosonen,
Mikko Mykkänen ja Jussi Kivistö

Selvityksen tavoitteet

- Millainen on opettajankoulutusta tarjoavien yksiköiden tehtävärakenne ja miten opettajankoulutuksen yliopettajien ja lehtoreiden ja muun henkilöstön toimet on määritelty?
- Millaisia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) ja koulutuksen (ml. täydennyskoulutus) painopistealueita eri opettajankoulutusyksiköillä on?
 - Millaisia tieteenaloja ja osaamisalueita opettajankoulutusta tarjoavien yksiköiden opettajat edustavat?
 - Millaista sisällöllistä ja pedagogista asiantuntemusta opettajilta edellytetään tehtäviensä toteuttamisessa?

Selvityksen toteutus

- Selvityksen kohteena kaikki viisi ammatillista opettajankoulutusta tarjoavaa ammattikorkeakoulua ja niiden opettajankoulutusyksiköt.
- Aineistot: asiakirja-aineistot ja asiantuntijahaastattelut:
 - Aineistot kerättiin 22.11.2018 - 7.1.2019.
 - Asiakirjat: ammattikorkeakoulujen ja niiden opettajankoulutusyksiköiden sisäistä sääntelyä, kehittämistä, johtamista, organisaatiota, toimintaa ja henkilöstöä koskeva asiakirja-aineisto.
 - Asiantuntijahaastattelut: haastateltiin kunkin ammatillisen opettajakorkeakoulun johtajaa sekä koulutus- tai TKI-päällikköä (yhteensä 10 haastattelua).

Selvityksen tulokset

Dokumentti- ja haastatteluaineiston analyysin tulokset:

- 1) Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstö ja tehtävärakenne
- 2) Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstön tieteenalat ja osaamisalueet
- 3) Ammatillisten opettajakorkeakoulujen painopisteet ja profiloituminen
- 4) Johtopäätöksiä ja kehittämisehdotuksia

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstö ja tehtävä rakenne

- Vuoden 2019 alusta alkaen kaikki viisi ammattikorkeakoulua ovat organisoineet ammatillisen opettajankoulutuksen yhdeksi koulutusyksiköksi.
- Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstömäärä vaihtelee 38-67.
- Kullakin ammatillisella opettajankorkeakoululla on oma johtajansa. Lisäksi yksiköissä tyypillisesti yksi tai useampi koulutus- ja TKI-päällikkö.
- Opettajan tehtävänimikkeellä (yliopettajat, lehtorit, tuntiopettajat ja koulutuspäälliköt) toimii noin kaksi kolmannesta henkilöstöstä ja loput TKI-, hallinto- tai johtotehtävissä.
- Nimekkeestä riippumatta opetus- ja TKI-henkilökuntaan kuuluvat sekä opettavat että toimivat hankkeissa ja liikkuvat joustavasti näiden tehtäväkenttien välillä.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstö ja tehtävä rakenne

- Opetus- ja TKI-henkilöstön tehtävänkuvaukset eivät perustu tiukkoihin määrittelyihin. Tehtävänkuvia tarkennetaan vuosittain työajan suunnittelun yhteydessä.
- Henkilöstön tehtävänkuviin ja määrään vaikuttanut TKI-hanketoiminnan, täydennyskoulutuksen ja AMK:n sisäisen pedagogisen kehittämistoiminnan määrän kasvu viimeisten vuosien aikana.
- Osassa yksiköistä tavoitteena ja suunnitelmana yliopettajille erityinen kehittämisvastuualue (esim. opetussuunnitelmatyö, digitaaliset oppimisympäristöt).

Ammatillisten opettajankoulutusyksiköiden henkilöstörakenne (1/2)

	Haaga-Helia	HAMK	JAMK	OAMK	TAMK
Opettajat ja koulutus-päälliköt	76 %	60 %	66 %	74 %	66 %
TKI, hallinto ja johto	24 %	40 %	34 %	26 %	41 %
Yhteensä (N)	100 % (41)	100 % (63)	100 % (71)	100 % (38)	100 % (39)

Lähde: Ammatillisten opettajakorkeakoulujen toimittama dokumenttiaineisto 2018

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen henkilöstörakenne (2/2)

	Haaga-Helia	HAMK	JAMK	OAMK	TAMK
Yliopettaja	37 %	14 %	10 %	24 %	23 %
Lehtori	37 %	43 %	51 %	39 %	31 %
Tuntiopettaja	-	-	-	11 %	5 %
Muu	27 %	43 %	39 %	26 %	41 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
(N)	(41)	(63)	(71)	(38)	(39)

Lähde: Ammatillisten opettajakorkeakoulujen toimittama dokumenttiaineisto 2018

Opettajankouluttajien tieteenalatausta ja osaamisalueet

- Yksiköiden henkilöstöllä monipuolinen tieteenala- ja työkokemustausta, mikä myös yksiköiden tavoitteena.
- Kasvatustiede tyypillisin yksittäinen tieteenalatausta ja alan opintoja arvostetaan.
- Ammatillisen opettajankouluttajan keskeiset osaamisalueet haastattelujen pohjalta:
 - Ohjausosaaminen
 - Digiosaaminen
 - Monikulttuurisuustaidot ja kansainvälisyys
 - Tutkimus- ja projektiosaaminen
 - Johtamisosaaminen
 - Yrittäjäyys ja yrittäjämäinen toimintatapa

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen painopisteet ja profiloituminen

- Ammatillisten opettajakorkeakoulujen välillä ei suuria painopiste- ja profiilieroja.
 - Korostettiin valtakunnallista koulutustehtävää, ammatillisten opettajakorkeakoulujen tarjoaman koulutuksen samankaltaisuutta ja opettajakorkeakoulujen välistä yhteistyötä.
 - TKI-toiminnan painotuksissa pieniä eroja, mutta laajasti ottaen kaikkien yksiköiden painopisteet liittyvät opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen ja johtamiseen eri näkökulmista.
 - TKI-toiminta pääosin opetuksen ja ohjauksen kehittämishankkeita.
 - Julkaisujen nimeketietojen perusteella tutkitaan erityisesti ammatillisen opettajan työtä, oman ammattikorkeakoulun prosesseja, opetussuunnitelmatyötä, työelämäyhteyksiä sekä suomalaista ammattikorkeakoulutusta.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen painopisteet ja profiloituminen

- Alueellinen profiloituminen ei korostu samassa merkityksessä kuin muilla koulutusaloilla.
 - Yksiköt tekevät saman tyyppistä toimintaa omilla alueillaan.
 - Yhteistyö toimintaympäristön, erityisesti koulutuksen järjestäjien ja muiden oppilaitosten kanssa erittäin tärkeää.
- Pedagoginen profiloituminen
 - Ammatillisissa opettajankoulutuksissa eri koulutusasteiden ja –alojen tarpeet otetaan huomioon pääsääntöisesti opiskelijan opintoja henkilökohtaistamalla.
 - Täydennyskoulutusta ja hankkeita profiloidaan ja räätälöidään eri koulutusasteiden tarpeisiin.
 - Ammatilliset opettajakorkeakoulut profiloituvat myös omien ammattikorkeakoulujensa pedagogisina kehittäjinä.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen koulutuksen ja TKI-toiminnan painopistealueet

Haaga-Helia	HAMK	JAMK	OAMK	TAMK
Ohjaus eri ympäristöissä	Ammatillinen osaaminen	Opettajan-koulutus, pedagoginen kehittäminen	Osaamis-perustaisuus	Kehittyvä pedagoginen osaaminen:
Etiikka	Osaamisen johtaminen	Ohjaus, uraohjaus	Yrittäjyys-kasvatus	Kehittyvä opettajuus
Sivistys-tehtävä	Ammatillinen opettajan-koulutus	Inklusio	Digitaalisuus, videopeda-gogiikka	Opiskelija-kokemus
Yrittäjyyskas-vatus ja – pedagogiikka	Uudistuva korkeakoulu-tus	Digipeda-gogiikka	Saamelaisalu een opettajien osaamisen kehittäminen	Oppimis-analytiikka
Työelämä-taidot	Uraohjaus	Pedagoginen johtaminen		
	Global Education	Yrittäjyys-kasvatus		

Pohdittavaksi: eri osaamisalueiden nykytila ja kehittämistarpeet

1. Yleinen ammattipedagoginen osaaminen erityisaloineen
2. Eri ammattialojen pedagogiikkaan liittyvä erityisosaaminen
3. Erityisalojen osaaminen
4. Korkeakoulupedagoginen osaaminen
5. Kansainvälinen osaaminen
6. Hanke- ja johtamisosaaminen
7. Muu strategisen osaamisen kehittämisen alue

Osaamisen kehittämisen keskeiset kysymykset

- Missä laajuudessa ja asioissa osaamista kehitetään erikoistumalla (yksin) ja missä laajuudessa ja asioissa yhteistyössä muiden ammatillisten opettajakorkeakoulujen, yliopistojen tai muiden oppilaitosten kanssa?
- Miten osaamisen kehittäminen organisoidaan? Missä suhteessa painotetaan seuraavia asioita:
 - 1) Henkilöstön koulutus
 - 2) Tutkimus
 - 3) Työnjohdolliset toimenpiteet (esim. työkierto, mentorointi jne.)